

Jan van Riebeeck in sy eie woorde

Inhoud – April 1652

Dit is die maand, presies 370 jaar gelede, wat Jan van Riebeeck voet aan wal gesit het in Kaap die Goeie Hoop. Wat was die inskrywings in sy dagboek tydens dié geskiedkundige gebeurtenis? Vind uit en lees meer hieroor in hierdie maand se Uitgawe 3 "Jan van Riebeeck in sy eie woorde". Baie welkom aan al ons nuwe intekenare en dankie dat julle dit deel met ander. Geniet dit, stuur dit aan soveel mense as wat jy wil en verwys jou vriende! Indien jy die Engelse weergawe verkies, versoek jou kopie [hier](#).

Alles van die beste,

Rian Maartens (Uitvoerende Redakteur)

Hierdie nuusbrief is 'n uittreksel uit:

DAGHREGISTER, gehouden bij den oppercoopman(a) Jan Anthonisz. van Riebeeck, vertrocken per de schepen *Drommedaris*, *Reijger* ende *Goede Hoop*(b) voor opperhoofd naer Cabo de boä Esperance, in dienst van de Generale Vereenighde Nederlantsche G'octroyeerde Oostindische Comp. uijt Texel, van de Camer Amsterdam(c).

*Wie was Jan van Riebeeck en wat is the bron? Sien gedetailleerde inleiding [hier](#)
Hoe het die Atlantiese winde 'n ompad veroorsaak tussen Amsterdam en Kaapstad tydens die reis?
Sien 'n gedetailleerde artikel deur P. Serton, [hier](#).*

1 – 30 April 1652

In't schip den *Drommedaris*

Aprilis anno 1652

Adij, primo ditto, schone Noortwestelijcke wint ende voortgangh, cours O. ten Z. ende O.Z.O., smiddaghs met clare sonneschijn goede hoogte become hebbende op stijff 34½ gr. suijderbreete, stelden den cours recht oost op de Caep aen. Dit etmael geseijlt O. ten Z. ende O.Z.O. 29 mijlen, de langhte hebbende van 28½ *37 graden.

2 *do.*, wint ende cours als vooren, treffelijck voortgaende, sulcx dat wij smiddaghs, bevonden hoogte hebbende op 34½ graden, g'advanceert zijn recht oost 36 mijlen, ende cours namen O. ende O. ten Noorden.

3 *do.*, wint S.S.W., cours O. ten N. met fraije coelte; smiddaghs bevonden hoogte op 34 gr. ende L. 33 gr. 51', gisten geseijlt te hebben O. ten N. ende O.N.O. 31 mijlen. Hadden desen avont 3 gr. 38 min. noortwestering¹.

Snamiddaghs liep de wint heel Zuijelijck, soodat wij Z.O. ten O. aen liepen omme suijt wat te behouden, hadden savonts 3 gr. 38 min. noortwesteringh.

4 *do.* Smorgens was de wint heel Z.O. gelopen, sulcx dat wij niet boven O.N.O. costen seijlen. In 't spoelen van 't schip viel desen morgen een man van de stellingh overboort, maer cregen, doordient niet heel hard voortgingh, wederom behouden binnen.

Smiddaghs hoogte van stijff 34 gr., de wint noch al scharper, soo dat wij S.S.W. over leijden.

Opsomming:

- Tafelberg gesien
- Ondersoek deur sloep
- Aankoms in Tafelbaai
- Briewe vanaf Admiraal Van Teijlingen
- Twee barbare aanboord geneem
- Terrein vir die fort geselekteer
- Afmetings daarvan
- Wapenstilstand tussen Saldanhars en Strandlopers
- Koei en kalf verkry deur ruilhandel
- Weggesteektes gevind aanboord die *Salmander*
- Die manne eet 'n seekoei
- Inspeksie van die land
- Walvisse in Tafelbaai
- Werk aan die fort gaan voort

Savonts, 't gebet gedaen sijnde, cregen den wint weder Z. ende ten westen, waeromme 't weder om de oost by de wint over wenden.

Savonts hadden 4 gr. 8 min. noordwesteringh op de compassen.

5 *do.* Smorgens de wint Zuijelyck, cours oostelijck, waren de schepen *Reijger* ende *Hope* (die haer nu weder 2 à 3 dagen vrij te louffwaert op van ons gehouden hebben) omtrent in 't suihtwesten te windewaert van ons, soo verde² als wij van boven uijt de mars sien conde, waeromme resolveerden nae haer toe te wenden, ende 't jacht op⁺ ons aff te seijnen³ omme hun ordre te senden, ten eijnde wij op 't laetste niet van den anderen geraecken maer gesamentlijck de Cabo mogen^{*37} aendoen, omme tegen alle gevijsde vrunden ofte openbare vijanden⁴ (die wij daer mochte vinden) te deffensiver te sijn.

Dit aldus goetgevonden hebbende, loopt de wint heel Suijen ten westen ende Z.Z.W., sulckx dat wij de voornoemde schepen recht dwers te louffwaert van ons cregen ende met geen avantagie nae haer toe costen wenden, sonder dat deselve nochtans evenwel op ons aenquaemen ende dienvolgens gefrustreert bleven⁵ 't jacht (verde te windewaert van ons sijnde) ten eijnde voormelt bij ons te doen comen.

Smiddaghs had den Schipper goede hooghte op 33 gr. 55 min., langhte 35½ gr.

Omtrent 5 glasen in de namiddaghwacht sagen wij, Gode loff, 't lant van Cabo de Boä Esperance, namentlijck den Taffelbergh O. ende O. ten Z. omtrent 15 à 16 mijlen^(a) van ons, sijnde door den opperstuijman eerst gesien, die derhalven vier Spaense Realen⁶ in spetie^{7(b)} (op 't eerste gesicht van do. lant geseth sijnde) vereerden⁸, ende de vlagge lieten wajen met een canon-schoth, tot teijcken dat

1. afwyking van die kompas in noordwestelike rigting.
2. vér. Die vorm *verde*, ook *vert*, waar ons *ver* of *verre* sou verwag, kom dikwels voor in Mndl. en in die *Daghregister*. Die dentaal is nog nie behoorlik verklaar nie. In Seeus kom 'n dialektiese *va(a)rde* voor. Miskien uit die komparatief geabstraheer.
3. sein om na ons toe te kom.
4. Hierdie netjiese teenstelling (my van elders nie bekend nie) moet blykbaar slaan op die bogenoemde Prins Rupert en die Portugese.
5. *ende dienvolgens gefrustreert bleven*, en ons gevolglik verhinder is om.
6. Vgl. noot 10, fol. 27 hier vóór. Theal (*Hist. of S.A.*, I, p. 10) praat van 'the reward of sixteen shillings'.
7. munt(stuk), klinkende munt.
8. geskenk hef.

den *Reijger* ende *Hope* (verde te louffwaert op wesende) sulcx bekennen soudén.

Savonts hadden 4½ gr. noortwesteringh op de compassen.

Snachts, 2 glasen in de hondewacht uijt sijnde¹, quamen heel dicht onder 't lant, daer wy 't alsdoen van affwenden ende noch een vuijr opstaecken off misschien den *Reijger* ende *Hoope* van den nacht soo naebij gecomen waren dat sij onse 2 vuijren (sijnde 't seijn van wenden) sien ende vernemen conde.

Sooals de hondewacht uijt gingh, vernamen wij den *Reijger* ende *Hope* dichte bij ons, ende wendent gesamentlijck nae 't lant toe.

6 do. Stil weder met weijnigh variable coelte; ende alsoo wij door dese dwarlwinden* weynich costen advanceeren, ende vrij dicht onder de wal waren, sondén de sloep met den bouckhouder Adam Hulster ende onderstuijrmán Aernt van Jeveren na den steert van de Leeuwenbergh met ordre omme om den hoeck van deselve te gaen inspectie nemen wat ende hoeveel scheepen op de reede in de Taeffelbaij mochte leggen^(c) ('twelck gevoechlijck conde geschieden sonder haer eens met de sloep aen de aldaer vindende schepen te verthoonen) opdat wij na becomen advertentie ons ondertussen daertegen ter deffentie ofte offentie mochten prepareren. *38

Omtrent 2 uijren voor den avont wederom aen boort comende, raporteerden datter geen scheepen lagen. Des wij het lieten voortstaen <sic>, ende Gode loff, nietjegenstaende gemelte stilte, noch met een moij Zuijdelijcke coeltjen (op 't laetste crijgende), even nae sonondergangh nevens 't jacht de *Goede Hope* in de Taeffelbaij voor de versse revier^(d) op 5 vadem santgront wel ende salvo ten ancker quamen, sijnde schipper Hooghsaet met den *Reijger* (zeewaerts gehouden hebbende) buijten gebleven. Willen hopen door Godes Heijlige geleijde morgen tijdelijck² behouden bij ons arriveren sal, dat Godt geve. Amen.

Gaven desen avont noch ordre aen onsen schipper, Davith Coninck, omme morgen heel vroegeh met een van de schaloepen³, nevens 6 g'armeerde soldaten, behalven de roijers⁴, vooraff nae lant te varen omme te soecken offer geen brieven van eenighe, alhier aen gewesen, vertrocken schepen begraven waren, ende met eenen wat groente⁵ te halen tot verversinge, alsoo wij nu over de vierdehalff⁶ maent in zee geweest sijn sonder eenige versch-plaetse⁷ aengedaen te hebben, daerdoor 't* volck al vrij veroudert⁸ is. Bevolen hun oock de zegen mede te nemen om met eenen in der haest een treck off twee te doen tot de versse zoo⁹. *38v

1. nadat twee glase in die hondewag leeggeloop het, d.w.s. om een uur in die nag.
2. tydig.
3. sloepe, skeepsbote.
4. roeiers.
5. groenigheid, groen veldplante soos suring, ens.
6. drie en 'n half.
7. verversingsplek.
8. in slegte gesondheid weens gebrek aan vars kos.
9. kooksel (vangs) vars vis; van *zieden*, koken. Vgl. Afr. *sooibrand*.

In 't schip den *drommedaris* ter rheede aen Cabo de Boà Esperance

Sondagh, 7 do. Smorgens de wint labberkens uijten Noortwesten, edoch den ganschen dach meest W.Z.W. met sommige overvalletjens¹ uijt den Leeuwenbergh, ende is den schipper Coninck met de sloep ten eijnde voormelt nae lant gevaren. Den dagh <een> weijnich doorgebroocken wesende, sagen wij de fluijt den *Reijger* uijtter zee de baij incomen, daer Gode loff omtrent ten 8 uijren voormiddaghs bij ons wel ten ancker quam.

Weijnigh daernaecompt Schipper Coninck met de chaloup wederom, een redelijcke soo vis gevangen hebbende, medebrenghende een caske met brieven van den 25en Februarijo passo.² door den E. Jan van Teijlingen, Commandeur der laetste vertrocken retourvloote³, gedirigeert^(e), twee aen d' Ed. Heer Generael ende Raden van India^(f), ende een aen d' Opperhooffden van de schepen *Prins Willem, Vogelstruijs, Vrede, Orangie, Salmander, Coninck Davit, Lastdrager* ende *Breda*, alhier doen ter tijt noch te verwachten ende, sooveel wij vernemen ende mercken conde, niet aengecomen, maer apparent verbij geraeckt ende nae St. Helena verseijlt, sijnde den gemelten Commandeur (maer 1 koebeest ende 1 schaep becomen hebbende) den 26en Februarij met de schepen *Diamant, N. Rotterdam*, ende *Henriette Louijse*, nae 11 dagen legghens mede van dese rheede die wegh aff⁴ vertrocken^(g). D' Almogende geve dat se met den anderen voorspoedigh ende salvo in 't lieve Vaderlant mogen arriveren.

Ende alsoo wij vernamen uijt de missive door gedachten E. Teijlingen geschreven aen d' opperhooffden der voornoemde schepen, dat deselve eenige paerden in hadden* voor 't volck, alhier in het te maecken fort te remoreren⁵, ende dat sijlieden deselve nietjegenstaende onse absentie souden aen lant setten ende intregen⁶ *39 in handen van den Ottento die Engelss spreekt^(h), waardoor wij meenden denselven in eenige conferentie met desen inwoonder was geweest, ende dienthalven ijtwes⁷ uijten⁸ selven mochte vernomen ende aen d' Ed. Heeren Generael ende Raden van India daerover geschreven hebben dat ons misschien alhier in onse saecken tot eenige naerichtinge ten dienste van d' E. Comp. mochte te passe comen, soo hebben wij, siende de missive niet particulierlijck aen d' Heer Generael off ijmant anders in 't privé⁹ alleen, maer generaelijck aen Sijn Edelheijt ende desselffs Raden gedirigeert was, goetgevonden de eene op te breecken, om, daervan de lecture t' onser narich-

1. windbuie, valwinde.

2. *passato*, vergange, verlede. Ook *passado*. Van Spaans, Italiaans of Portugees.

3. vloot op die terugvaart van Indië na Nederland.

4. d.w.s. na St. Helena.

5. verbly, woon; Port. *morar*, woon; Lat. *remoror*, vertoef.

6. oorhandig; Port. *entregar*. Een van die baie Port. woorden wat in die 17de-eeuse Nederlandse seemanstaal gebruikelijk was. (Vir 'n lys hiervan vgl. De Haan: *Priangan*, II, pp. 773 vlg.). Die verlore gegane deel van die Kaapse Kopie (afkorting: K) het hier blykbaar *overgeven* gehad. Vgl. *Nederduitsch Zuid-Afrikaansch Tydschrift* (afkorting NZAT), dl. I, p. 107.

7. ouer vorm van *iets*.

8. *uit den*.

9. *privaat*.

tinge genomen hebbende, weder toe te sluiten ende per d' eerste gelegenheit voorts te senden, van inhoude wesende als de onderstaende Copie is dicterende.

Copia Missive door den E. van Teijlingen geschreven aen d' Ed. Heer Carol Reijniersen⁽¹⁾, Gouverneur Generael, ende de Heeren Raden van India.

'Aen d' Ed. Heer Gouverneur-Generael Carol Reijniersz. ende d' E. Heeren Raden van India.

Ed. Erntfeste¹, Manhafte, welwijse, voorsienige ende seer bescheiden²
Heeren -

Per 't jacht de *Leeuwrick* in handen van Schipper Dirck Ogel is mijn jongste schrijvens aen U Edelheijt in dato 26en van d' laetste maent des verstreckene <sic> jaers geweest, waernaer³ eerst primo Januarij anno stantij⁴, door harde contrarie winden⁺ buijten de straet⁵ in ruime see zijn geraeckt; naer welcken tijt geduijgh goeden⁺ *39v wint ende voorspoet hebben gehadt, invougen⁶ op 15 deses hier ter rhee in de Taefelbaij aen Cabo de Boã Esperance (de goede Godt sij hertelijck gedanckt) ten ancker zijn gecomen, sijnde hier mede 2 dagen voor ons g'arriveert de scheepen *Nieuw Rotterdam* ende *Henriette Louise*, edoch uijt 't patria. En hebben geen schip noch pinas⁷, veel min een fortjen op 't lant vernomen. Soo is ons mede slechts een koebeest ende een schaep van de wilden toegebracht, ende sien oock (mits d' onwilligheijt deser onredelijcke⁸ menschen) geen apparentie van eenigh vee ofte andere ververssinghe meer te sullen connen verwerven, alhoewel koebeesten in abundantie niet verre van strant door 't varent volck gesien zijn; waeromme dan oock metten andere goetgevonden ende g'arresteert⁹ hebben omme morgen van hier met ons schepen op te breecken, ende de reijse in den Name des Alderhooghsten naer St. Helena te vervorderen, alwaer <wij> onse andere schepen sullen blijven inwachten, bijaldien deselve daer ter rhee niet voor ons verscheenen sullen zijn, dat wel willen geloven, doordien 't eenige dagen na den anderen (terwijle hier gelegen hebben) hardt gestormt heeft, waardoor licht de Caep voorbij geraeckt ende naer 't verhaelde¹⁰ eijlant geloopten zijn - sulcx den tijt uijtwijsen sall.

Tot dato hebben op de reijse, namentlijck op den *Diamant* maer een man door sieckte verlooren, doch op *Rotterdam* sijn 3 ende op *Anerette* <sic> *Louise* 4 man gestorven. Godt geve 't daer mede mach ophouden. Schipper Gert <Aert?> Pleune doleert¹¹ grotelijcks over sijn chirurgijns, die oock in der waerheijt beyde jonghe en onervaerne borsten sijn, gelijk sulcx genouchsaem blijkt aen hare gedaene curen¹²,⁺ die soodanigh geweest sijn, dat wel 12 personen noch seer miserabel

*40

1. agbare (Duits).
2. diskrete, verstandige; beleefdheidsterm.
3. waarna.
4. van hierdie jaar.
5. van Soenda.
6. invoege dat, sodat.
7. kleiner soort snelvarende seilskip.
8. redelose.
9. besluit.
10. voormelde.
11. klaag.
12. mediese behandeling.

op *Henriette Louise*, soo aen quaede voeten als andersints, sijn leggende, waarvan eenige (bij soo

verre niet tijdelijk¹ daerinne versien wiert) groot prijckel loopen van hare benen, ja 't leven, te verliesen. Tot voorcominge van 't welck goetd gedacht hebben onsen onderchirurgijn (dat een seer expert ende wellevend jonghman sij) op *Louise* te laten overgaen; tot welcken eijnde hem oock met den titul van opperchirurgijn begifticht hebben, met vertrouwen 'tselve niet qualijck sal genomen werden.

Geseijde Schipper heeft ons mede te kennen gegeven hoe hij 't gerepeteerde² schip uijtermaten ranck heeft bevonden, jae soodanigh dat geen zeijl naer behooren heeft connen voeren, insgelijcks quantiteit peper gepompt³ sijn, waeromme oock genootdruckt was een sijner pompen uijt te setten ende gestadigh een man in d' soo⁴ te houden, totdat eijndelijck (naerd⁵ achter van de koebrugh. ettelijcke caneel-balen, ende omtrent 40 à 50 sacken peper gelicht ende boven gebracht waren) gewaer wierden dat de wieringh⁶ heel open ende op sommige plaetsen gaten daer wel een vuijst door con waren⁷; dat immers een beclaeghlijcke saecke ende niemant anders te imputeren⁸ sij, dan degeene die 't opsicht over de gemeene timmerlieden sijn hebbende, die haer geen tijt sijn gunnende dat de schepen naer behooren versien ende gedreven⁹ werden. Hoedanigh 't met de *Vrede* gestelt sij, is den Almachtigen bekend; 't is altoos sulcx dat de Schipper (ten tijde noch in de straet waren) verclaert heeft, dat alle glazen¹⁰ wel 8 à 900 steecken¹¹ gepompt wiert, weshalven ten hooghsten* beducht ben, dat d' Overigheijt¹² van genomineerde¹³ *Vrede* (als bij ons comende) noch al van meerder swarigheijt sullen spreekē *40v - dat Godt geve contrarie mijne meeninge mach uijtvallen.

Soo dadelijck become tijdinge dat gisterenavont een schip omtrent 't Robben-Eijlant gesien is, edoch op dato sijn 'tselve niet vernemende, waeromme noch tot morgenavont hier sullen blijven vertoeven ende, alsdan niet te voorschijn comende, d' anckers lichten ende onder seijl gaen.

Op vierden des vergangen maents in den avontstont wierden gewaer dat onse combuijs in 't brant was, waeromme dadelijck de timmerlieden in 't werck stelden, ende eenige gaten, soo binnen als buijten de combuijs <lieten maken>¹⁴ (om te sien aen boort tusschen de knien¹⁵ ende vrangen¹⁶ ende wrangen¹⁷ van 't schip) daer

1. tydig, betyds.

2. voormelde.

3. Blykbaar was daar water in die ruim waarin die peper gelaai was.

4. Noot by Brill: *Daghverhaal van Jan van Riebeeck* (afkorting *Dagv.* of Brill), uitgawe van Historisch Genootschap te Utrecht, dl. I, p. 6: 'Kiliaen: *sode, sentina*', d.w.s. volgens Kiliaen beteken *sode* dieselfde as Lat. *sentina*, nl. vuil water op die bodem van 'n skip.

5. *nadat*.

6. Brill (*Dagv.*, I, p. 6) vra of dit *waring*, halfdek is. Albei tekste, K en H, het *wiering*. WNT is nog nie sover gevorderd nie. Kyk Van Dale (7de druk) *wager, weger*, II, *wegering*, Franck - Van Wijk - Van Haeringen: *Etym. Wdb.* onder *weger*, 'plank of plaat tegen het binnenoppervlak der inhouten van een schip'. By Winschooten *wager*.

7. Die sin sou makliker gelees het as *waren* na *gaten* gestaan het.

8. toe te skrywe.

9. die nade met touwerk gestop, gekalfater.

10. elke halfuur.

11. pompslae.

12. owerheid, bevelvoerders.

13. genoemde.

14. Die teks is baie bedorwe. Met behulp van die NZAT is gepoog om dit leesbaar te maak.

15. knievormig geboë stukke hout.

16. geboë houtwerk, buikstukke.

17. Herhaling deur afskrywer, met interessante dubbelvorm.

d' brant eerst begonnen hadt waeruijt veel verbrande houtcoolen voort quaemen, edoch door 't geduijgh ende fel water gieten wiert den brant haest geslist¹. D' groote Godt moet daerover in der Eeuwighijt geloofd zijn.

Hiermede

Edele Erntfesste, Manhafte, welwijse, voorsienige ende seer bescheijdene Heeren, bevele UEd. (naer mijne Eerbiedige Salutatie) de protexie Godts Almachthighs die UEd. in langh wijle gesonth ter saligheijt wil sparen ende ons door sijn Heilige Engelen in 't lieve vaderlant geleijden.

In 't schip den *Diamant*,
desen 25en Februarij 1652,
g'anckert leggende in de
TaeffelBaij aen Cabo de
Bona Esperance.
U Edelheijts verobligeerde
ende dienstwillige dienaer (ende was geteeckent)

Jan van Teijlingen'

Copie missie door den E. van Teylingen geschreven aen d' opperhooffden van* de
scheepen *Prins Willem*, *Vogelstruijs*, *Vrede*, *Orangien*, *Salmander*, *Coninck Davit*, *41
Lastdrager, ende *Breda*.

'Aen d' Opperhooffden van de schepen *Prins Willem*, *Vogelstruijs*, ende *Vreede*,
mitsgaders aen d' overicheijt van de schepen *Orangien*, *Salmander*, *Coninck Davit*,
Lastdrager ende *Breda*.

Achtbare goede Vrunden,

Dit weijnige sal tot geenem anderen eijnde dienen als Ul.² bekend te maecken, hoe
<wij> met 't schip den *Diamant* den 15en deses (d' Almachtige sij des hooghlijck
gedanckt) hier ter rheede geluckelijck sijn aengecomen, sijnde 2 dagen voor ons d'
scheepen *N. Rotterdam* ende *Henriette Louise* mede hier salvo³ ten ancker gecomen,
ende gemerckt nu all elff daegen hier gelegen hebben ende geen van uw allen
opdondert⁴, dienvolgende van gevoelen sijn, dat wellicht (doordien 't eenige dagen
na den anderen vehement hardt gestormt heeft) eenighe schepen van de vloot (is
't niet alle) dese Caep voorbij, ende naer St. Helena geraeckt sullen sijn, soo hebben
metten anderen geresolveert ende goet gevonden, om morgen vroegh van hier op
te breecken, ende de reijse in den Name Godes naer verhaelde⁵ eijlant te
vervorderen, alwaer met lieff⁶ verschijnende, Ul. (bijaldien⁷ noch achter sijt) tot primo

1. *haest geslist*, gou geblus.

2. *Ul.* afkorting vir *Ulieden*, (*Uluyden?* *Uluy?*). Vgl. Kloeke: *Herkomst*, pp. 296 vlg.

3. veilig.

4. opdaag, tevoorskyn kom; gebruikelik in 17de-eeuse Ndl.

5. genoemde.

6. *met lieff*, behoue, goed en wel (WNT VIII, 2065).

7. indien, vir die geval dat.

April sullen blijven inwachten, ende oft gevele Ul. dese rheede noch quaemt^{*} aen te treffen, soo willen⁸ Ul. op 't hooghste⁹ versocht ende vermaent hebben *41v

8. Lees *wij na willen*.

9. allerdringends.

hier geen tijt te spillen maer op 't spoedighste 't verswateren <*sic*> in te nemen, opdat doch tijdelijck voor St. Helena bij den anderen comen, ende van daer gesamentlijck de reijse naer 't lieve Vaderlant volvoeren mogen, gelijck oock d' ordre van onse gebiedende Heeren is medebrengende.

Wij hebben hier slechts een koebeest, ende een schaep tot verversinge becomen, nietjegenstaende lantwaerts in vee in overvloed van 't scheepsvolck gesien sijn; echter hebben ons de wilde, onredelijcke menschen niet meer als 't geseijde willen toebrengen. Godt geve Ul. beter geluck mocht hebben. Ende blijft hier mede naer¹ onse vrundelijcke groete de Hoede des Alderhooghste bevolen.

In 't schip den *Diamant*, desen
25 Februarij anno 1652 g'anc-
kert leggende in de Taeffelbaij
voor Cabo de Boã Esperance.
Ul. goetgunstigen vrunt, (ende was geteijkent)

Jan van Teijlingen.

d' Paerden die Ul. sijt inhebbende mocht vrijlijck aen lant setten ende den Ottento (die Engelss spreeckt), bevelen dat hij deselve aen degene die in 't fortjen sullen remoreren², wil ter hant stellen met beloften dat hem daervooren een goede reconitie³ sall toe comen. Vale.'

Desen avont voeren noch samen eens aen lant om terloops eens ten naesten bij aff te speculeeren waer 't fort gemaect sal dienen. Cregen desen avont oock 2 wilden^{*} aen boort, daer onder een die wat Engels sprack, welcke wij den buijck met eeten ende drincken dapper vulden. Maer na wij uijt haer vernemen conde, *42 soudon van haer geen vee te krijgen wesen, alsoo ons door gebroocken Engelse woorden ende teijckenen te kennen gaven, sij maer vissers waren^(l), ende de beesten door die van Saldania^{4.(k)} altijt gebracht wierden; sulcx wij wel meer uijt eenige overgebleven personen van 't schip *Haerlem* verstaen hadden^(l).

8en do. Smorgens haddet den ganschen dagh vrij hardt gewaijt uijtten Z.Z.oosten, continueerende tot omtrent smiddaghs met clare heldere sonneschijn. Schijnt jegenwoordigh in de drooge tijt te wesen, alsoo de gronden overal van drooghte op 't lant van den anderen gereten⁵ sijn, ende veel spruijtjens van revierkens heel droogh bevinden.

Op dato lieten den Raedt beroepen^(m) omme met deselve goet overlegh te maecken tot ons aen te vangen werck der fortificatie, etc., waertoe gisteren ten naesten bij

1. na.

2. verblyf hou, hulle intrek neem. Vgl. noot 5, fol. 39 hier vóór.

3. Vir *recognitie*, erkenning, beloning.

4. *die van Saldania*, die Hottentotte van Saldanhabaai.

5. *van den anderen gereten*, uitmekaar geskeur.

plaetse uijtgesien hebben; verstaen is vandage eens nader te gaen speculeren¹ ende aff te meten, off oock groot ende bequaem genoeg sal wesen, gelijk wij, uijt onse raedts-plegingh gescheiden sijnde, oock gedaen ende de plaetse bequaem ende groot genoeg gevonden hebben, dicht aen de principale versse revier die apparent² rontom de grachten van 't fort sal cunnen geleijt worden^(m). Is wijders op 't een ende 't ander soodanige vordere³ ordre gestelt, als bij resolutie van dato deser in ons resolutieboek can beooght worden^(o).

Wesende desen avont noch van den 50 coppen
Drommedaris nae lant gesonden om te
 arbeijden

ende aen boort gebleven tot bewaringe 36
 van 't schip

van den *Reijger* aen lant 39

ende tot bewaringe van 't schip 36

89 coppen

van 't jacht, aen lant 11 coppen⁺

⁺42v

ende aen boort gebleven 9

Somma, van de 3 schepen om aen lant 100
 te arbeijden

ende aen boort te blijven tot bewaringe 81
 van de schepen ende om de materialen,
 etc., aen lant te brengen

Synde samen 181 coppen

behalven de officieren, adsistenten, opperbarbiers, etc.

9 *do.*, fraij sonneschijn ende redelijk warm weder. Is het opperhoofd Riebeeck smorgens vroegh na lant gevaren, daer het fort desen dach t' eenemael heeft afgesteecken ende savonts wederom nae boort gevaren, de buijtenste poligonen, ofte des bolwerx uijterste punthoecken, van den anderen genomen hebbende op 21 roeden rijnlantse mate⁴.

roeden
 21

voeten
 -

duijmen
 -

1. kyk, beskou, onderzoek. Kom dikwels voor.
2. blykbaar.
3. verdere.
4. Rynlandse maat: 'n roede is 12 voet.

de binnenste poligonen off veelhoecken op	13	7	3
de distantie der binnenste ende buijtenste poligonlinien op	3	6	2
de keel ⁵	2	3	8
de Capitale ⁶	5	-	9
de flanck ⁷	2	-	3
de secunde flanck	1	8	6
de face ⁸	6	1	-
de halve diameter	9	7	-
de gordijne ⁹	9	1	7

5. ingang tot die inwendige van die vesting.

6. *linea capitalis*, denkbeeldige lyn wat die uitspringende hoek van 'n bolwerk in twee deel.

7. 'lijn van een vestingwerk beschouwd ten opzichte van eene andere die zij bestrijkt' (WNT).

8. front, in teenstelling met flank.

9. walle wat twee bolwerke of punthoeke verbind.

De poligoonshoecken	90 graden
Bolwercxhoecken	60 gr.
de tangh ¹ off tenalie ²	15 gr.
de strijckhoeck	150 gr.
de hoeck die de flancq formeert	40 gr.

Mate van 't profijl van de wal

	roeden	voeten	duijmen
de basis off onderste aenlegh des wals sullen nemen op	2	8	-
de buijtenste doserinh ³ ofte schuijsight ⁴	-	4	-
+ de binnenste	-	8	-
	+43		
de hooghte des wals	-	8	-
de cruijne van dien ⁵ - breet	-	8	-
den aenlegh van de - borstweer op de wal	-	10	-
de buijtenste ende - binnenste doserinh van dien te samen	-	4	-
de buijtenste hooghte van dien	-	4	-
de binnenste hooghte	-	6	-
de cruijn van dien - breet	-	6	-

ende sal de walgangh rontsom dan blijven 8½ voet breed, welckers nader ende perfecter uitreeckeninge neffens de affteijckeninge^(p) na desen beter sullen cunnen doen als ten naesten bij volmaeckt is, sijnde voor eerst maer ons project, daer misschien noch ijs in verandert oft verbeteret can worden.

1. 'benaming voor een buitenwerk van dien vorm' (WNT XVI, 913).
2. *tenaille*, inspringende hoek.
3. skuinste, helling. Blykbaar afgelei van Fr. *dos*, rug.
4. Sic. 'schuynsheyt'? Brill het *schuyheid*.
5. *de cruijne van dien*, die kruin daarvan, d.w.s. van die wal, was 8 voet breed.

Desen dagh sijn die van den *Drommedaris* ende *Reijger* doorgaens besigh geweest met materialen, etc., te lossen.

Ende den oppercoopman Riebeeck met 't vorder affsteecken van den barm⁶, etc.

Den 10 do., moij warm weer. Is gemelten Riebeeck smorgens vroegh nae lant gevaren alwaer 't volck met schoppen, spaden⁷, picken, houwelen, ende cruijwagens heeft beginnen aen 't werck te stellen, bevindende d' eerde soo mul⁸ dat qualijck vaste wallen sullen cunnen maecken; ende alhoewel veel crepelbosch tusschen d' aerde inarbeyden⁹, soo is echter beduchtelijck¹⁰ door harden regen vrij affregenen sal, ten ware wij bequaem lant¹¹ vonden tot soden, om van buijten tegen aen te setten, daer wij eerstdaeghs ('t nodiger werck eerst in train¹² gebracht hebbende) nae uijtsien sullen, hebbende desen dach noch genoegh te doen gehadt om gedeelte van

6. 'strook van den beganen grond tusschen den voet van de borstwering en de daarvoor liggende grachten' (WNT).

7. spitgrawe.

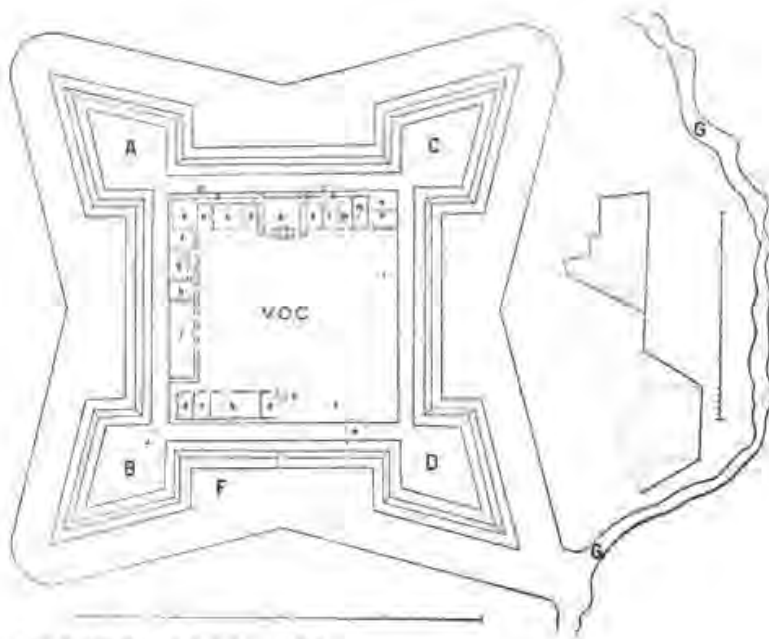
8. los.

9. *tusschen d' aerde inarbeyden*, in die grond inwerk.

10. te bedug, te vrees.

11. grond.

12. *in train*, aan die gang.

'T FORT DE GOEDE HOPE

Sleutel by Kaart No. 814 van Rijksarchief Den Haag

SLEUTEL

A₁ MONOGRAM V.O.C.: 'T FORTDE GOEDE HOPE.

A PUNT DROMMEDARIS.

B PUNT WALVIS.

C PUNT OLIPHANT.

D PUNT REYGER.

E OPGANGH NA DE WAL.

F GRACHT, DROOGH SIJNDE.

G VERSE REVIER.

a STEENEN HUYS, BOVEN FLAT, ONDER MET EEN SAEL ENDE KELDER.}noch onvolmaeckt

b OPPERHOOFFTS-COMPTOIR.}noch onvolmaeckt

c DITO SLAEPKAMER.}noch onvolmaeckt

d DITO KINDERKAMERKEN.}noch onvolmaeckt

e RAET- EN EETCAMER, DAER NU DEN RIJS VOOREERST LEYT.}noch onvolmaeckt

f OPEN PLAETS.}noch onvolmaeckt

g COMBUYS.}noch onvolmaeckt

h BOTTELRIJE.}noch onvolmaeckt

j MAGASIJN ENDE PACKHUYS.}noch onvolmaeckt

k ADSISTENTS-COMPTOIR.}noch onvolmaeckt

l DITO SLAEPKAMERKEN.}noch onvolmaeckt

m SIECKENTROOSTERS WONING.}noch onvolmaeckt

n GEMEENE COMBUYS.}noch onvolmaeckt

o OPEN PLAETS.

p HOOFFTWACHT.

q CORPS DU GARDE.

r BARBIERSCAMERKEN.

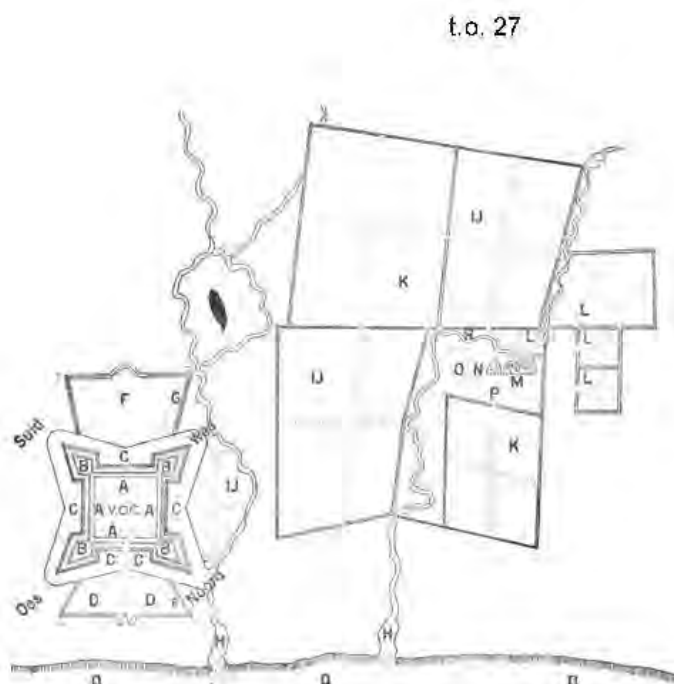
s DITO HOVENIERS.

t PROJECT VAN 'T PACKHUYS.

- V DITO WOONINGH VOOR MATROSEN.
- W JEGENWOORDIGE CRUYTKELDER, NADERHANT GEPROJECTEERT TOT EEN GEVANGENHUYS.
- X PROJECT VAN EEN VAST ENDE ALTIJT BLEYVENDE CRUYTKELDER.
- y GANGH TUSSCHEN 't HUYS ENDE DE WAL.
- Z 2 SECRETEN ONDER IN DE WAL.

't Fort de Goede Hope. Rijnlantse mate door thiende delingh gereeckent

	roeden	voeten	duymen
Buytenste poligonen	22	6	-
offtewel hoecken			
Distantie			

FORT EN TUINE

Kaart 48, Kaapse Argief (Sleutel vertaal en simbole in moderne lettertekens oorgesit).

SLEUTEL

VOC. BINNEPLEIN VAN DIE FORT DIE GOEIE HOOP.

- A WONINGS BINNE DIE FORT.
- B VIER PUNTE VAN DIE FORT.
- C GRAG.
- D HORINGWERK VOOR DIE FORT.
- E SMIDSHUIS.
- F KRAAL WAARIN DIE BEESTE SNAGS GEHOU WORD - OOK IN DIE VORM VAN 'N HORINGWERK.
- G STALLE.
- H RIVIERE MET VARS WATER.
- IJ KOMPANJIE SE TUINE, VOL VRUGTE EN GROENTE.
- K VOORGESTELDE KOMPANJIESTUINE, NOG ONVOLTOOI.
- L PRIVATE TUINIJES.
- M TUINIER SE WOONHUIS.
- N HOENDERHOK.
- O VOORGESTELDE VYWER VIR GANSE EN EENDE.
- P BOERDERYWERF.
- Q SEESTRAND.
- R MISKUIL.

de grachten aff te steecken, die aen d' eene punt in de revier comt te vallen, ende alsoo⁺ verhopen rontsom te leijden; item om 't volck in ordre aen 't werck te stellen, alsoo seer weijnige daeronder vinden die haer sulcx¹ verstaen. *43v

Omtrent den middagh quamen een cleijn tropjen van omtrent 9 off 10 wilden van Saldania aen, tegens dewelcke haer de Strantlopers^(q) (die dagelijks met vrouw ende kinderen bij ons aen de tenten sitten) in deffentie² stelden, met sulcken couragie ende furie daernaetoe lopende met hasegaijen, pijl ende booge, dat wij genoeg te doen hadden haer te stutten³, hebbende hun vrouwen nae 't geberchte gejaeght. Deshalven den Schipper Jan Jansz. Hooghsaet met onsen Corporael, nevens eenige g'armeerde soldaten tusschen beijden lieten trecken, dewelcke omtrent ½ gotelingschoot⁴ van ons sijnde ende d' inwoonders dicht bijeen in posture van batalie⁵ staende, een bestant⁶ tusschen deselve door gemelten Schipper is getroffen, sulcx dat deselve den ganschen dach vredigh met malkanderen omtrent onse tenten haer onthielden, die van Saldania door teijckenen ende veele gebroocken Duijtsche⁷ ende Engelsse woorden (apparent van 't verongeluckte *Haerlems* volck geleert ende onthouden) te verstaen gevende voor coper ende taback binnen corte dage beesten ende schapen soude brengen, daer wij haer minnelijck ende met goede tractementen toe aenmaenden.

Schipper Davit Coninck, nevens 2 adsistenten ende 2 soldaten met vogelroers ende musquets uijt visschen gevaren sijnde in de Soute-Revier, waren de 9 Saldanische wilden gerescontreert⁸ ende van deselve soo minnelijck ende fraij bejegend dat het schier wonder was, vattende den schipper (soo haest haer hadde beduijt hij den Capitain van een van de schepen was) als met een groote blijchap om den hals, met teijckengevinge dat soo wij coper ende taback hadden, ons vee genoeg brengen soude; waren seer fraye ende fluxe mannen van bijsonderen goeden stature, echter⁺ met een redelijck bereijde⁹ beestenhuijt becleet, die sij soo fraij op den eenen arm droegen, met sulcke moedigheijt in haren gangh, als *44 eenigh snoeshaen¹⁰ in 't vaderlant sijn mantel op een schouder off arm draegen can. Edoch gingen met de schaemte bloot, met een clein velleke daerover hebbende.

Voornoemde Schipper Coninck quam met 4 sacken schone mosterbladen ende suiyringh thuys, nevens een vanghst van omtrent 750 schone steenbraesses, daeronder 4 delicate andere visschen, schoonder van smaeck als eenige¹¹ vis in 't vaderlant wesen can, gelijkende den eenen wel schelvis, doch was wel soo goet ende vet van smaecke.

11 *do.*, smorgens harde stormwinden uijtten Zuijtoosten waerdoor wij niet costen nae lant varen, sijnde des *Reijgers* gelaen¹² booth, van boort gesteecken wesende,

1. *die haer sulcx verstaen*, wat daar kennis van het.

2. verdedigende houding.

3. keer.

4. skoot van 'n goteling, soort gegote kanon.

5. *posture van batalje*, gevegshouding.

6. wapenstilstand.

7. Nederlandse.

8. teengekom.

9. taamlik saggebreide.

10. windmaker.

11. Afr. *enige* in hierdie betekenis dus geen anglisisme nie. Vgl. nog o.d. 21 April.

12. gelaaide, Ndl. *geladen*. Die verlies van die *d* is opmerklik. Vgl. Kloeke: *Herkomst*, p. 69.

onderwegen op de dregge¹ blijven leggen tot tegen den avont, dat onaengesien² de wint verswaert was, haer dregge lichten, ende bestonden³ bijnae op den hals⁴ nae boort te roeijen, daer haer Godt Almagtigh noch geluckelijck voor den doncker aen dede comen - blijvende den wint den ganschen nacht even stijff doorwajen, alsmede

den 12 do., edoch sonder soodanige buijen als gister, die sommige soo fel waren als orenanen; ende alhoewel 't heel stijff woeij, soo hebben wij echter in den name des Heeren onderstaen⁵ met de sloep ende 6 cloecke roijers nae lant te varen, alsoo bij onse⁶ absentie, soo wij met de kijcker⁷ bekennen cunnen, niemant aen 't werck bleeff, nietjegenstaende 3 onderstuijrluijden tot oppassinghe van dien dagelijks aen lant blijven, met ordre om 't volck bij onse absentie geduijgh aen 't werck te houden.

Met de sloep dan ten eijnde voormelt van boort gesteecken sijnde, quamen wij tegen den Leeuwenbergh door de clippen met groot prijckel ende moeijten noch aen⁸ lant, vindende vier balckdeelen uijt een *Reijgers* booth gister door nooth gesmeten, op strant gespoelt, die wij datelijck lieten door 8 man bij de tente halen, ^{+44v} ende alle 't volck aen de louffwaertse⁸ punten in 't werck omme van 't stuijven door den harden wint uijt 't aensight bevrijt te wesen. Bleven door 't continuele harde weer desen nacht aen lant verweert⁹ alsoo niet een vaertuijgh van off nae lant coste varen.

13 do., wat beter weer. Hebben de scheepen besigh gebleeven met lossen van materialen ende geschut ende aen lant in 't werck van de fortificatie, die vermits de mulachtige aerde in de regentijt met sooden sal moeten vast gemaect worden, waertoe bequaem lant¹⁰ genouch uijtgevonden hebben, maer vermits de groote drooghte noch te hard om te sticken¹¹.

Ruijden heden een koebeest ende jongh calff voor 3 plaetjens copper ende 3 stuckjens van ½ vaem copperdraet, waervan de schepen nae behooren is medegedeelt^(r).

Sondagh, 14 do., smorgens schoon liefflijck weder; lieten 't verse vleijs voor 't volck met groente opschaffen tot verversinge, ende gingen wij na de gedane Sondaeghse Christelijcke oeffeninge met alle de schuijts na de Soute-Revier uijt visschen, daer wij met 3 trecken tusschen de 9 ende 1000¹² schone steenbraesses ende eenige andere vis ende harders vingen, sijnde den steenbraessem door malcander¹³ stijff¹⁴ 1½ voet groot op 't minste.

1. soort anker met hake.

2. hoewel.

3. het dit gewaag.

4. *op den hals*, uitdrukking in die seemanstaal wat beteken: met groot gevaar vir bemanning en skip.

5. gewaag.

6. d.w.s. van Van Riebeeck self.

7. Elders: 'versierende bril' (*Kol. Arch.* 3967, fol. 78v).

8. weg van die wind.

9. deur die weer gevang.

10. *bequaem lant*, d.w.s. grond waar sooie gesteek kan word.

11. steek, uitspit.

12. tussen 900 en 1000.

13. *door malcander*, deur die bank, gemiddeld.

14. ruim.

15 *do.*, voeren weder al voordagh¹⁵ nae lant om 't werck aen te pressen, maer nam seer weynigh voortganch vermits 't cleijn getal van arbeijders, daer noch al eenige siecken onder loopen.

15. Soos in Afr.

Savonts even nae sontsonderganch compt alhier, Gode loff, salvo ten ancker het schip den *Salmander* met den E. Dirck Snoeck ende Schipper Jan IJsbrantsz. op 25 Januarij passato van Batavia verseijlt ende 13 Februarij nevens de scheepen *Orangien*, *Coninck Davit*, *Lastdrager* ende *Breda* uijt de Straet Sunda^(s) geraeckt, waerover* als Vice-Commandeur is den E. Dirck Ogel, verstaende uijt de rapporten van gemelten Snoeck dat door ordre van de Heeren Meesters by d' E. Heer *45 Generael ende Raden van India metten eerste scheepen (die wij niet belopen hebben¹) verscheijde Indische saden ende planten, nevens eenige paerden, voor dese plaetse van Batavia versonden was, daervan wij nu destituijt² blijven.

16 *do.*, lieten onsen Raedt smorgens bijeen comen^(t), waerbij verstaen is dat men den E. Snouck ende sijn schipper Jan Isbrantsz. soude versoecken eens bij ons te comen omme haer te communiceeren de geruchten van Prins Robbert ende d' ordre daerop bij onse Heeren Meesters gegeven, alsmede d' interdictie³ van oorloge tegen Europise natie buijten⁴ Portugael; welck versoeck in 't werck gestelt, ende daerop den E. Snoeck alleen aen⁵ boort gecomen is, die wij alles ten dienste van d' E. Comp. gecommuniceert hebben, omme sich met den sijnen tot Comps. voordeel nae te mogen richten.

Sijn vorders desen dach aen onsen arbeit besigh geweest die, vermits 't weijnige volck, niet veel voortganch nam.

17 *do.*, smorgens mistigh weder met een coeltjen uijtten W.N. Westen gelijk als gister, met fraij bequaem weder; sijn besigh gebleven met wercken aen lant ende lossen aen de scheepen, die oock met eenen ballast halen.

18 *do.* is onsen Schipper met den Schipper van den *Salmander* uijt visschen gevaren, ende hebben van haer overgenomen drie persoonen die haer versteecken hadden als namentlijck

Fredrick Verburgh^{6(u)}, adsistent}jongens

Jan Willemsz. Bobbel van Delff}jongens

Cornelis Cornelisz. van Rotterdam}jongens

welcke wij hier voor eerst aen 't arbeyden sullen stellen.*

Op dato hebben per den *Salmander* geschreven aen onse Heeren Meesters *45v ende Haer Ed. laten weten ons arrivement alhier, ende hoeverre wij in ons werck waren gecomen, als bij de copie in ons brieffboeck can beooght worden^(v).

19 *do.* De brieven ende annexe pampieren met onsen Raedt^(w) geslooten sijnde,

1. *die wij niet belopen hebben*, wat ons nie ingehaal het nie, waarvan ons niks gewaar het nie.
2. verstoke.
3. verbod.
4. behalwe.
5. d.w.s. by Van Riebeeck aan boord.
6. Verburgh (vgl. uitgaande brief 25/5/1652 in Leibbrandt: *Precis*, p. 43) speel later 'n belangrike rol aan die Kaap. In die tweede aanhef van die *Daghregister* (*Kol. Arch.* 1079, fol. 212 verso - vgl. *Inleiding*) word tussen Verburgh en Bobbel nog genoem Juriaen Vruchnight van Hamburg. In bogenoemde brief is daar ook alleen sprake van drie verstekeling. Die aantekening onder 18 April op hierdie plek is blykbaar in die skrif van Van Riebeeck self. Vgl. reproduksie *Inleiding*.

hebben wij d' opperhooffden van 't schip den *Salmander* deselve g'intregeert¹ met recommandatie omme aen d' Ed. Heeren ter Camere van Amsterdam te bestellen.

Desen dagh doorgaens westelijcke winden, edoch op den avont Z.Oostelijck lopende, heeft den *Salmander* sijn een ancker gelicht ende 's ander daeghs

den 20 do., smorgens met den dagh, de wint slapjens uijtten Z. Oosten wesende, onder seijl gegaen, geraeckende op den avont noch uijt ons gesicht. Godt Almachtigh wil hem geluck ende behouden reijse verleenen. Amen. - Blijvende wijlieden aen lant besigh met wercken ende de schepen met lossen van materialen, etc.

Savonts westelijcke lantwint. Hebben 5 stucken canon bij provisie in de rampaerden² gestelt, buijten de 2 zeepuntjens³ aen ijder hoeck 2, om langhs strant ende oock over 't lant te flancqueeren⁴, en een regt in 't midde, dwers over de gordijn na de Taeffelbergh flancqerende, alsoo hem den oppercoopman Riebeeck eerstdaeghs meent aen lant te begeven in een loots voor de loos⁵ van rouwe plancken tegen schuijnse sperren opgesmeten.

Sondagh, 21 do., den wint uijtten N.Westen met tamelijcke coelte ende fraije sonneschijn-weer. Hebben heden de stucken van gister affgeblasen⁶ ende met scherp geladen ende eenige pijpen⁷ daer voor gestelt in maniere van schanscorven. Soo sijn wij oock heden een goet stuck de Clooff van de Taeffelbergh^(x) omtrent 2 mijlen weghs opgegaen, daer wij doorgaens 't schoonste ende vlackste kleijlant ende andere^{*} fraije vruchtbare aerde vernamen, wijt ende breed als in eenige plaetsen van de werelt soude connen gevonden worden, maer can door ons weijnige volck^{*46} 't hondertste deel niet beploeght ofte bebout worden; daeromme niet vreempt ware⁸ eenige laboreuse Chinesen^(y) ten dien eijnde hier quaemen met alderhande saden ende planten, alsoo der vrij beter vrucht van te verwachten staet als oijt van Ilha Formosa^{9(z)} gehoopt can worden, dewijle de gront hier veel vetter ende verscheijde moerassige plaetsen sijn.

Tegen den avont mottigh, regenachtigh weder met westelijcke winden, somtijts wat buijachtigh waijende.

22 do., Z.Z.Oostelijcke wint ende moij weer tot omtrent den middagh, begondt vrij hard te waijen; ende sijn op dato noch 3 stucken¹⁰ van den *Drommedaris* nae lant gebracht, die savonts in de rampaerden¹¹ wierden gestelt.

23 do., wint als vooren met fraij weer; sulcx dat wij heden vrij wat goet costen aen lant brengen.

1. oorhandig, vgl. noot 6, fol. 39 hier vóór.

2. Hier en onder datum 22 April beteken *rampaerd* blykbaar: skanswerk, borswering, teenoor: affuit, onderstel onder datum 21 Februarie 1656.

3. bolwerkies aan die seekant.

4. in die dwarste bestryk.

5. Die sin is nie duidelik nie. *Loos* sal ook wel *loots* moet wees. Was daar twee loodse? Of is die woorde *voor de loos* 'n foutiewe invoeging van die kopiës?

6. afgevuur.

7. een of ander soort silindervormige voorwerpe. In dié betekenis nie in WNT nie.

8. *daeromme niet vreempt ware*, dit sou dus nie vreemd, onverstandig wees nie. Dikwels voorkomende uitdrukking.

9. die eiland Formosa; vgl. onder datum 28 April 1652.

10. kanonne.

11. Vgl. noot 2.

HAAKBUSSKUTTER

Wanneer hy wou korrelvat, het die soldaat sy swaar haakbus of stutgeweer op die dooierusvurk geplaas. Die brandende lont is dan by die kruit gebring. Teen die begin van die sewentiende eeu was die haakbus egter al sodanig verbeter dat die lont gouer en sekerder gebruik kon word. Ryksprentekabinet, Amsterdam.

Aen Cabo de Boà Esperance

24 *do.*, wint westelijck met redelijck weer. Sijn wij met al onse bagagie ende familie nae lant gevaren om aldaer te blijven in een loose plancke tent¹ bij provisie² wat rouw opgeslagen, opdat 't werck wat beter mochte voortgaen.

Desen verleden nacht had 't volck aen lant een groote zeekoe gevangen, wel soo swaer als 2 gemene vette ossen, hebbende een seer affgrijselijck, monstreus hooft ende verscheijde scherpe, uijtsteeckende tanden, waervan de langhste $\frac{5}{8}$ el langh waren, met een corten halss ende laeghe beenen, de voeten bijnae van fatsoen als renocerosvoeten, edoch gekliefft in vier partijen; was seer fel ende wreet, ende⁺ hadden genoeg te doen om te bedwinghen, onaengesien³ met eenighe cogels⁺ 46v achter de ooren door 't hooft getrefft⁴ was, wesende de huijt wel 1 duim dick ende soo hard dat op sommige plaetsen geen musquetscogel door coste geschoten worden; des hem recht voor in 't hooft lieten doot schieten, ende 't volck eeten, alsoo van goeden smaecke was, lopende de melck uijt de uijren.

25 *do.* compt Schipper Hooghsaet smorgens vroegh nae sijn gewoonte weder aen lant om sijn volck wat aen te pressen.

Sijnde mottigh weder ende de wint W.N. Westelijck.

26 *do.*, schoon sonneschijn-weer met Z.Oostelijcke wint. Hebben dese morgen last ende de maet gegeven om de 2 punten daeraen g'arbeijt wort, voor eerst niet hoger op te halen als 4 voeten ende dan daer bovenop bij provisie een borstweer van 6 voeten breed aen te leggen om in der ijl geschut op de bolwercken te brengen, ende dan voorts 't fortjen rontsom met een borstweer van insgelijcke hoogte ende breete te besluijten ende aeneen te hechten, om daerna van tijt tot tijt 't werck voorts nae sijn eijsch te volbrengen ende voor eerst maer voor aenval weijnigh besloten⁵ te wesen; waertoe den Schipper, Jan Jansz. Hooghsaet, alle morgen vroegh aen lant comende, sijn volck fraij helpt aen pressen, sijnde de timmerlieden vast besigh om de houtwercken tot de woningen ende packhuijsen, etc., te prepareren.

27 *do.*, weer ende wint als gister. Hebben 't volck heijligh avont⁶ gegeven om desen dagh de 2 punten op haer hoogte van 4 voet te brengen. Edoch hebben niet⁺ meer als eene punt claer gecregen, vermits d' aerde aen 't ander puntjen te machtigh hard ende steenachtigh was, maer sal apparent Maendagh toecomende⁷ 47 mede gereet worden, om dan de borstweer op te beginnen.

1. die loots van rouwe planken bo genoem.

2. bij provisie, voorlopig.

3. hoewel.

4. Treffen was vroeër 'n swak werkwoord.

5. weijnigh besloten, enigszins beskermd.

6. Gewoonlik: vry dag, vakansie, maar hier blykbaar die teenoorgestelde: ekstra werk, speciale opdrag. WNT vergelyk hiermee *skof*, wat eers rustyd, later werkyd beteken het. Of moet ons lees: *geen heijligh avont* en dat *heijligh avont* hier beteken Saterdag(aand)?

7. komende, aankomde.

Op den namiddagh gingen eens achter den bil van de Leeuwenbergh¹ langhs de duijnen om, daer wij tusschen 't geberghte ende de gemelte duijnen wel een paer mijlen weeghs langh ende omtrent I mijl breed de schoonste aerde² vonden om te besaijen ende beesten te weijden, die men soude cunnen wenschen, comende den Leeuwenbergh van d' andere sijde aen de zeecant bij 't hooft³ over wandelen, dewelcke in sijn opgangh dor ende steenachtigh is, maer even weder in de Taeffelvalij omtrent de laeghte comende, vonden weder de schoonste cleygronden van de werelt, welcke van verscheijde spruijten in de regentijt bevoochticht⁴ worden, sijnde nu gansch droogh ende d' aerde, vermits de drooghe tijt, vrij hardt, maer nae⁵ de diepe sporen van 't vee mercken dat in 't natte mousson⁶ weeck genoegh valt ende bequaem sal wesen te cultiveren, alser maer volckx genoegh toe was, daer eenige g'troude Chinesen ende andere vrije mardijckers^{7(aa)} ofte oock wel Nederlanders^(bb), toe verijsschen ende onder seeckere conditien vergunt soudon connen worden eenige parcken⁸ lants te beslaen⁹.

Heden sagen oock verscheijde walvissen in de baij, maer cunnen, vermits noch open leggen¹⁰ ende met de fortificatie, etc., de handen vol hebben, niet aen 't vangen beginnen. Bovendien sijn wij oock noch met niet meer als 2 bisschayse sloepen versien⁺ die niet bestant sijn om een walvis mede te vangen. Des wel te wenschen ware van Batavia met noch een paer, van lichte kiate plancken gemaect, costen *47v g'accommodeert¹¹ worden, alsoo die uijt 't patria te ontbieden noch te langh aenlopen sal.

Sondag, 28 do., schoon, warm sonneschijn-weer ende Z.Oostelijcke sachte wint. De Sondaeghse Christelijcke vermaninghe door den sieckentrooster^(cc) gedaen wesende, sijn wij met de Schippers Jan Hooghsaet ende Turver, nevens eenige g'armeerde soldaten, stuckweeghs over den rug na de Zuijsijde van den Taeffelbergh gegaen, bevindende van ons fortien aff tot aen de Soute-Revier, ende oock in 't hangen van den bergh¹² seer schoone, wijde ende breede vlackte¹³ van uijtermaten fraije thuijnaerde ende cleijgronden; item, achter besuijden gemelten bergh^(dd) soo veele vlacte als, dwers over van 't eene geberchte tot 't ander, ende van de seestrant des Taeffelbaijs tot de zeestrant bij de cleijne Taeffel^(ee), achter den grooten Taeffelbergh leggen, soude cunnen in een ganschen dach recht aengegaen worden¹⁴, alsoo nae onse gissinge wel omtrent 10 mijlen wijt ende breedt

1. Dié naam ook al o.d. 6 April. Daar is onderskei tussen die *Kop*, die *Rug*, die *Bil* en die *Knie* van die *Leeuw(en)berg*. Die Afrikaanse woord *kop(pie)* is allig 'n uitbreiding van die *Kop* in *Leeuwenkop*. Die *Bil van de Leeuwenbergh* is die teenswoordige *Lion's Rump*, *Signal Hill* of *Seinheuvel*.
2. die gebied van die teenswoordige Groenpunt en Seepunt.
3. die kop (van die Leeuwenberg).
4. Vgl. noot 9 onder datum 16/7/1652.
5. aan, te oordeel na.
6. *natte mousson*, reëntyd.
7. afstammeling van gekerstende, vrygelate slawe in Nederlands-Indië. Die naam is afgelei van 'n Sanskrit woord *maharddhika*, grootmagtig. Vgl. Winkler Prins: *Encyclopaedie*.
8. perke, persele.
9. bewerk.
10. *open leggen*, nie onder dak is nie.
11. voorsien.
12. die hang van die berg; vgl. WNT V, kol. 2084. Die woord *hangen* kom o.a. nog voor o.d. 18/9/1652, 20/12/1653, 7/4/1654.
13. vlak of gelyk grond.
14. sou kan deurkruis word.

was, met de schoonste versse revieren deurlopende als men soude willen wenschen.
Ende al waren der bij

duijssende Chinesen off andere bouwluijden, soudent het tiendendeel van 't lant niet cunnen beslaen ofte beploegen, ende is oock soo bequaem ende vet datter geen Formosa^(ff), dat ick¹ gesien heb, noch Nieunederlant^(gg), daer ick¹ van hooren seggen hebbe, bij te passe compt.

29 *do.*, schoon, helder weer als gister ende westelijcke wint. Hebben dese morgen⁺ op de Zuiderpunt een provisioneel borstweer van 6 voeten breedte affgesteecken; ⁺⁴⁸ item in de plaetse van de gordijne, daer tot noch toe niet aen begonnen is, op *do.* breedte mede sodanigen borstweer beginnen te maecken om, als voorseijt, ons in deselve voor eerst te besluyten ende alsoo bij provisie voor een aenval wat beschut te wesen, sijnde de noorderpunt op sijn hoogte van 4 voet desen dagh noch niet geraeckt vermits de hardicheijt der aerde die uijt de gracht aldaer gegraven wort.

Ondertusschen wierd vast de kelder van het woon- ende packhuijs gegraven, mitsgaders door de timmerlieden met alle mogelijcke vlijt, gereet gemaect de daertoe vereijssende houtwercken; item, bij den tuijnier, ons uijt 't vaderlant mede gegeven, eenige parckjens² aerde om voor eerst tot preuve wat te besaijen, 'twelck vooralsnoch weijnich beschieten³ sal, vermits ons volck te nodigh hebben aen den arbeyt van de fortificatie; edoch latender ons weijnigh aen gelegen, vermits de winter ende drooge tijt; maer soo haest wij ons in een loose borstweer besloten hebben ende de vochtige tijt begint aen te comen, sullender met wat meerder macht aenvallen, alhoewel 't duijsenste⁴ deel der bequame aerde ende valeijen door dit weynige volck niet beploeght off besaijt can worden, ende meenichte van Chinesen off andere laboreuse menschen offte huijsgesinnen wel toe dienden hier te comen, die der metter tijt de cost genoegh sullen krijgen -

Savonts betroock de lucht vrij wat, doch sonder regen. Wij vernemen oock geen⁺ inwoonders uijt het lant van Saldania, off ergens anders, als somtijts 4 à 5 van ^{+48v} de Strantloopers, die niet anders als magere lichamen ende hongerige buijcken medebrengen, welcke wij met wat gort ende broot, ende somtijts een dronck wijn, opvullen; waeromme ons oock wat meer rijns⁵ nodigh wesen sall, item aracq⁶, om haer ende andere, mettertijt uijt het lant te comen, somtijts mede te vereeren ende te beter tot ons genegen te maecken.

Ultimo do., moij weer met Noortwestelijcke wint ende somtijts wat betroocken lucht. Hebben wij met Schipper Hooghsaet in de gegraven kelder den eersten steen geleijt van de neutjens⁷ daer de stijlen van 't pack- ende woonhuijs op sullen gestelt worden, wesende d' arbeijders vast besich met de gordijn te beginnen ende aen te leggen van de noortpunt, die heden oock op 4 voet massijff⁸ geraeckt is.

Eindnoten:

1. Een van die weinige plekke waar Van Riebeeck die eerste persoon, enkelvoud gebruik; vgl. onder datum 13 Jan. 1653.
1. Een van die weinige plekke waar Van Riebeeck die eerste persoon, enkelvoud gebruik; vgl. onder datum 13 Jan. 1653.
2. akkertjies.
3. vorder.
4. Sic.
5. Die histories korrekte vorm van die woord; vgl. Eng. *rice*, Du. *Reis*.
6. rysbrandewyn.
7. Sic. Kopieerfout vir *muurtjens*.
8. vas, opgevul.

- (a) Gereken in ons hedendaagse (Suid-Afrikaanse) myle dus ongeveer 60 of 64 myl.
- (b) 'vier Spaense Realen in spetie' - sien voetnoot 10 o.d. 22 Desember 1651. Die prys wat uitgelooft was vir dié een wat eerste land sien, en wat dus deur die opperstuurman van die *Drommedaris* gewen is, het in ons huidige Suid-Afrikaanse geld amper £ 1 bedra.
- (c) Van Riebeeck se skepe het dus na die huidige Kampsbaai se kant toe, betreklik naby die land, gelê. Vanhier het boekhouer Hulster en onderstuurman Van Jeveren nou met 'n skuif 'na den steert van de Leeuwenbergh' gevaar en versigtig om die berg in Tafelbaai geloer om te kyk of daar nie skepe voor anker lê nie. Begryplikerwyse sou hulle veral vir Prins Rupert en vir Portugese skepe op die hoede gewees het.
- (d) Die 'Versse revier' het van Tafelberg af deur die vallei, ongeveer waar Adderleystraat vandag is, na die see gevloei. Dit moet nie verwar word met die Liesbeekrivier nie, wat later soms ook die 'Verse Rivier' of 'Soete Rivier' genoem is. Vgl. kaarte nos. 36 en 48, K.A.; en *Dagverhaal*, 15 Julie 1652. Ook Theal: *History of South Africa before 1795*, II, p. 12.
- (e) Deur briewe aan die Kaap te laat vir seevaarders wat ná hom sou kom, het Jan van Teijlingen 'n gewoonte gevolg wat reeds lank vóór die stigting van die Kaapse volksplanting bestaan het. Sien bv. Theal: *Hist. of S.A. before 1795*, II, p. 11. In die Suid-Afrikaanse Museum in Kaapstad is van die sg. 'poskantoor klippe' te sien, d.i. klippe waaronder besoekende seeliede briewe geplaas het, wat dan weer deur later besoekers uitgehaal is. Vgl. L. Péringuey: *Inscriptions left by Early European Navigators on their Way to the East* (S.A. Museum, Guide Leaflet No. 1), pp. 11-13.
- (f) d.i. die Hoë Regering van Indië, wat die Kompanjie se hoogste gesag in die Ooste was en uit die Goewerneur-Generaal - in dié tyd Carol Reijniersz. - en die Raad van Indië bestaan het.
- (g) Aangesien die Hottentotte dikwels erg teensinnig was om van hulle vee te verruil - sodat Van Teijlingen blykens hierdie aantekening in die elf dae van sy verblyf aan die Kaap maar '1 koebeest ende 1 schaep' kon kry - het die skepe op die tuisreis maar alreë dikwels na St. Helena deurgesteek om daar verversings te gaan soek.
- (h) Die 'Ottento die Engelss spreek' was Autshumao, die geslepe kaptein van die armsalige Strandloper-Hottentotte, of Goringhaikonas, soos hulle later herhaaldelik in die *Dagverhaal* genoem word. Hy het weldra bekend gestaan as Harry, of *Herry*, soos Van Riebeeck en sy mense die naam geskryf het. Die blankes sou later nog veelvuldiglik met hom te doen kry. Theal sê van hom: 'He had spent some time on board an English ship, in which he had visited Bantam, and had acquired a smattering of the language of those among whom he had lived'. *Hist. of S.A. before 1795*, II, p. 13. Vir nader besonderhede sien Bosman: *Uit die Biografie van 'n Hottentot* (*Tydskrif vir Wetenskap en Kuns*, X (1931-1932), p. 17).
- (i) Carol Reijniersz. het jarelank in die diens van die N.O.I.K. in die Ooste gestaan: in 1636 het hy goewerneur en direkteur van Coromandel geword; tien jaar later president van die kolleges van skepene en weesmeesters in Batavia; en in 1650 Goewerneur-Generaal van Nederlands-Indië. Hy is op 18 Mei 1653 in Batavia oorlede. Sien Van der Kloot: *De Gouverneurs-Generaal en Commissarissen-Generaal van Nederlandsch-Indië, 1610-1888*, pp. 53-54. - Verskeie ander bronne word ook hier genoem.
- (j) Die Strandlopers, of Goringhaikonas, het geen vee aangehou nie, maar van veldkos en see-opspoelsels geleef, sodat die blankes tot hulle spyt van Herry moes verneem dat hy en sy volk geen vee gehad het om te verruil nie. Vgl. Theal: *Hist. of S.A. before 1795*, II, p. 13; en Stow: *The Native Races of South Africa*, p. 245. Sien ook *Dagverhaal*, 19 Junie 1652.
- (k) 'die van Saldania' was die Hottentotstam wat bekend gestaan het as die *Goringhaiquas*, maar in die *Dagverhaal* ook *Saldanhars*, *Saldaniërs* of *Caepman* genoem word. Vry talryk en besonder ryk aan vee, was hulle in dié tyd een van die vernaamste Hottentotstamme aan die Kaap. Vanweë hulle groot kuddes moes hulle baie rondtrek agter weiveld aan, en het hulle dus 'n nomadiese lewe geleef. Sien Theal: *Hist. of S.A. before 1795*, II, pp. 13-14; Stow: *The Native Races of South Africa*, pp. 242-243; Schapera: *The Khoisan Peoples of South Africa*, p. 45; Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, p. 85; en Thom: *Die Geskiedenis van die Skaapboerdery in Suid-Afrika*, p. 5.
- (l) Die skipbreukelinge van die *Haerlem*, wat ná die stranding van hulle skip (Maart 1647) 'n jaar lank - Theal vergis hom waar hy sê 'between five and six months', *Hist. of S.A. before 1795*, II, p. 3 - aan die Kaap vertoef het, het skape en beeste 'bij menigthe' van die Hottentotte geruil. Sien C. 409: *Inkomende Brieven, 1649-1660*, pp. 1-14 ('Remonstrantie' van Jansz. en Proot). K.A.
- (m) Hierdie vergadering van die Breëraad, wat nou belangrike besluite in verband met die stigtingswerk sou neem, het ook nog aan boord van die *Drommedaris* plaasgevind maar was die eerste vergadering van Van Riebeeck se bestuurskollege aan die Kaap. Op land oorgeplant, sou die Raad weldra as die Politieke Raad of 'Raad van Politie' bekend staan. Vgl. bv. Klerk de Reus: *Geschiedlicher Ueberblick* ens., pp. 124-125.
- (n) Volgens Godée Molsbergen is die plek wat vir die fort uitgesoek is ('dicht aen de principale versse revier'), vandag die bekende Parade in Kaapstad. *Jan van Riebeeck*, p. 81, noot 1.
- (o) Sien notule van vergadering, C. 1: *Resolutiën, Raad van Politie, 1651-1663*, pp. 7-11. K.A. Sien ook plakkaat, wat ná hierdie vergadering uitgevaardig is en waarin voorskrifte met betrekking

tot die bou van die fort, optrede teenoor Hottentotte en die gedrag van soldate gedoen is. *Kaapse Plakkaatboek*, I (1652-1707), pp. 1-4. Dit was die eerste plakkaat wat onder die permanente Kompanjiesgesag aan die Kaap uitgevaardig is.

- (p) Sien plattegrond van fort. Kaarte (d.i. reproduksies van kaarte in die Rijksarchief, Den Haag) nos. 47 en 48, K.A. Ook Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, p. 90.
- (q) Sien weer note j en k van hierdie maand.
- (r) 'n Week na hulle aankoms het Van Riebeeck en sy mense dus die eerste vee - 'een koebeest ende jongh calff' - van die Hottentotte geruil.
- (s) Die Soendastraat, wat die twee groot eilande Sumatra en Java van mekaar skei, was vir die ou seilskepe die natuurlike deurgang van die Weste na die ryk Speseryeilande in die Ooste. Die Nederlanders het Batavia, hulle hoofkwartier in Oos-Indië, vlakby die Soendastraat gebou, en daardeur kon hulle hierdie strategies-geleë seestraat feitlik beheers. Vgl. bv. Roscher en Jannasch: *Kolonien, Kolonialpolitik und Auswanderung*, p. 11; en De Lannoy en Van der Linden: *Histoire de l'Expansion Coloniale des Peuples Européens (Néerlande et Danemark)*, pp. 67-73.
- (t) Van die verrigtinge van hierdie vergadering het daar onder die notule van die Politieke Raad in die Kaapse Argief geen verslag bewaar gebly nie. Vgl. C. 1: *Resolusiën, Raad van Politie*, 1651-1663.
- (u) Fredrick Verburgh, wat hier as verstekeling van die *Salmander* gehaal is, sou aan die begin van 1653 sekretaris van die Politieke Raad en 'n bietjie later selfs sekunde aan die Kaap word. Hy is oorlede op 'n rampspoedige reis na Madagaskar aan die end van 1655. Vgl. Mei 1652, noot a; *Dagverhaal*, 31 Maart 1657; en Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, pp. 135-136.
- (v) Vgl. C. 493: *Uitgaande Brieven*, 1652-1661, pp. 2-5. K.A. Oor die genoemde sake, en veral die vordering van die werk aan die fort, word in hierdie brief uitvoerig gerapporteer.
- (w) Vgl. C. 1: *Resolusiën, Raad van Politie*, 1651-1663, p. 10. K.A. Vir register van hierdie stukke sien C. 493: *Uitg. Br.*, 1652-1661, p. 5. K.A. Hieruit blyk dat aan die owerheid in die moederland 'n kopie van die *Dagverhaal*, tot en met 18 April, oorgestuurd is.
- (x) Die kloof wat geleë het na Kloofnek tussen Tafelberg en Leeukop. Vgl. kaart no. 36, K.A.; en Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, p. 151.
- (y) Dat hier aan die moontlikheid van Chinese tuinbouers gedink is, is nie vreemd nie, want Chinese was gedurende die Kompanjiestyd in Oos-Indië - veral in Batavia en omstreke - bekwame, nywere tuinbouers. Sien bv. Raffles: *History of Java*, I, pp. 74-75; en Colenbrander: *Koloniale Geschiedenis*, II, pp. 254-255. Ook in Van Riebeeck se brief van 15 Mei 1652 aan die Hoë Regering van Indië is die wenslikheid van Chinese tuinbouers genoem, en die Kommandeur het daarin ook reeds om 'een hondert laboreuse Chinesen off andere grage vrije huijsgesinnen' gevra. C. 493: *Uitg. Br.*, 1652-1661, p. 15. K.A. Maar in Van Riebeeck se tyd het dit tot die invoer van Chinese arbeiders aan die Kaap ewewel nie gekom nie.
- (z) Die verwysing na die eiland Formosa hoef 'n mens nie te verwonder nie. Van Riebeeck was vóór sy koms na die Kaap op verskeie plekke in die Ooste werksaam, o.a. in Japan en China, en hv het ook met toestande op Formosa kennisgemaak. Vgl. Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, pp. 20-44. Jansz. en Proot het in hulle bekende 'Remonstrantie' ook van Formosa melding gemaak. C. 409: *Inkomende Brieven*, 1649-1660, pp. 12-13. K.A. Oor Formosa en die Nederlanders se bedrywighede daar, sien bv. Valentyn: *Beschrijving van Oud en Nieuw Oost-Indien*, IV, 2de Stuk, pp. 33-93.
- (aa) 'Mardijckers' word deur Colenbrander omskryf as 'In vrijheid gestelde slaven van buiten den Archipel, en hunne nakomelingen'. *Koloniale Geschiedenis*, II, p. 223. Sien ook *Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië*, II (onder redaksie van S. de Graaff en D.G. Stibbe), p. 675.
- (bb) Hier word nou, drie weke ná Van Riebeeck se aankoms, vir die eerste keer die moontlikheid van Nederlandse vryburgers as landbouers aan die Kaap genoem.
- (cc) Willem Barentsz. Wijlant, eerste sieketrooster aan die Kaap. By ontstentenis van 'n predikant het die sieketrooster in gebed voorgegaan en Sondags 'n preek gelees. Sien *Dagverhaal*, 6 Januarie 1653; en Godée Molsbergen: *Jan van Riebeeck*, pp. 94-95.
- (dd) Agter of suid van Tafelberg, d.i. waar vandag die suidelike voorstede van Kaapstad lê, soos Rondebosch, Nuweland, Claremont, Wynberg, Plumstead en Dieprivier - dus die omgewing van die gebied waar, sowat vyf jaar ná hierdie besoek van Sondag, 28 April 1652, die eerste vryburgers gevestig sou word.
- (ee) d.w.s. van Tafelbaai tot Valsbaai. Ofskoon dit moeilik is om kategorieë te sê watter berg 'de cleijne Taeffel' was, skyn daar weinig twyfel oor te bestaan dat dit die berg by Muizenberg is, t.w. die uiterste suidoostelike uitloper van die Steenberge. Dit is kleiner as Tafelberg en van die Kaapse kant af vertoon dit 'n betreklik gelyke, plat kruin, sodat dit goedskijs op die naam *Klein-Tafelberg* aanspraak kon maak.
- (ff) Sien weer noot z onder hierdie maand.
- (gg) Nu-Nederland (aan die Hudsonrivier) wat, nadat dit in Engelse hande oorgegaan het, tot Nu-York verdoop is. Hier die ou Nederlandse kolonie, wat aanvanklik veral deur die Nederlandse Wes-Indiese Kompanjie gekoloniseer is, het al vroeg vanweë die vrugbaarheid van sy bodem bekend gestaan. Vgl. Colenbrander: *Koloniale Geschiedenis*, II, pp. 12-17; en Keller: *Colonization*, pp. 409-415.

Volgende uitgawe...

Mei 1652

Hoogtepunte om na uit te sien:

- Sade gesaai
- Ontdekking van woud agter Tafelberg
- Sivet katte
- Aankoms van skepe
- Breëraad ontbied
- Heer se aandete gevier
- Benoeming van die bastions
- Besoek aan die wrak van die *Haerlem*
- Ontdekking van soutpanne
- Siektes onder die manne

Ten slotte...

Jy het hierdie nuusbrief ontvang omdat jy in die persoonlike, besigheids- of skool netwerk van Rian Maartens is, jy geïdentifiseer is as iemand wat potensieel geïnteresseerd is in die oorspronklike Europese nedersetting in Kaapstad, Suid-Afrika, jy is deur 'n vriend verwys of jy het by navraag aangedui dat jy hierdie nuusbrief wil ontvang. Wees gerus, jou informasie sal nooit met ander gedeel word nie!

Bron: Dagregister, Deel 1 (1651-1655)

Geredigeer deur D.B. Bosman en H.B. Thom (Geskiedenis Professor, Universiteit van Stellenbosch)

Jan van Riebeeck, *Dagregister, Deel 1, 1651-1655* (eds. D.B. Bosman en H.B. Thom)

Uitgewers: A.A Balkema, Kaapstad, 1952

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/rieb001dagh01_01/colofon.php

© 2010 dbnl / erven D.B. Bosman / erven H.B. Thom

Portret Bron: Rijksmuseum, Amsterdam

[Click here](#) to rather receive the English version of this newsletter.

Indien jy nie kan wag vir die maandelikse uitgawes nie en eerder al 3 volumes nou dadelik wil lees, kan jy die volgende skakels gebruik om die boeke aan te koop:

- www.amazon.com
- www.loot.co.za
- www.exclusivebooks.co.za

VRYWARING:

IpPic Education maak geen verteenwoordiging en gee geen waarborg ten opsigte van die akkuraatheid van die inligting in hierdie dokument nie en aanvaar geen aanspreeklikeheid vir enige foute, drukfoute of weglating hierin (hetsy nalatig of andersins). IpPic Education sal nie aanspreeklik gehou word vir enige verlies of skade hoegenaamd wat ontstaan as gevolg van enige persoon wat optree of weerhou daarvan om op te tree in terme van enige inligting vervat hierin. Alhoewel elke poging aangewend is om te verseker dat die hiperskakels wat hierin verskaf word, lewendig is ten tye van verspreiding, kan ons nie waarborg dat hulle sal werk nie as gevolg van menslike foute aan ons kant en veranderinge deur die gasheerwebwerf waarheen die skakels gemaak word.

Redaktrise: Marissa Knibbs

Tel: 021 975 2617

E-mail: marissa@ipicgroup.com